

Advies betreffende de uitdagingen voor het hoger onderwijs: contouren voor een nieuwe organisatiestructuur

1 Situering

a) Wil het hoger onderwijs zijn maatschappelijke verwachtingen naar behoren invullen, dan is het verplicht op regelmatige wijze zijn taakstelling en zijn structuren te herdefiniëren. Daartoe dient het hoger onderwijs alvast na te gaan voor welke externe en interne uitdagingen het geplaatst is, om vervolgens hierop een adequaat beleid te enten.

b) De raad hoger onderwijs stelt vast dat het hoger onderwijs momenteel met een aantal nieuwe uitdagingen wordt geconfronteerd.

Uiteraard omvat dit de initiatieven van de Europese gemeenschap tot het creëren van een Europese hoger onderwijsruimte (de zgn. Bolognaverklaring). Ook in de ruimere maatschappelijke context doen er zich evenwel een aantal ontwikkelingen voor die door het hoger onderwijs beter niet genegeerd worden.

Daarnaast zijn er ook een aantal ontwikkelingen binnen de sector van het hoger onderwijs die van betekenis zijn voor het uittekenen van contouren van een nieuwe organisatiestructuur.

De raad hoger onderwijs betreurt dat aan het ondertekenen van de Bolognaverklaring weinig overleg is voorafgegaan. Bovendien meent de raad dat de introductie van een Ba-Ma-model niet automatisch een meerwaarde zal creëren voor Vlaanderen.⁽¹⁾ Daarom moet een dergelijke ingrijpende structuurwijziging voor het Vlaamse hoger onderwijs alleszins een aangrijpingspunt vormen om de gehele organisatiestructuur kritisch te toetsen aan zijn mogelijkheden om afdoende in te spelen op de maatschappelijke verwachtingen wat professionele en innovatieve beleidsvoering van het Vlaamse hoger onderwijs betreft. Met dit standpunt wil de raad geen afbreuk doen aan de stellige overtuiging dat Vlaanderen alleszins de Europese betrachtingen ter harte moet nemen. Afzijdigheid ten aanzien van het streven naar een Europese hoger onderwijsruimte zal de Vlaamse opleidingsmarkt immers behoorlijke schade berokkenen.

c) De contouren voor een nieuwe organisatiestructuur van het hoger onderwijs in Vlaanderen situeren zich tegen een spanningsveld van enerzijds waardevolle tradities in het Vlaamse onderwijs, die zich ook in de organisatiestructuur hebben genesteld, en anderzijds een internationale context die in toenemende mate -alvast voor het hoger onderwijs- aan belang wint.

De raad hoger onderwijs van de VLOR heeft bij het uittekenen van de contouren van een nieuwe organisatiestructuur voor het hoger onderwijs rekening gehouden met dit spanningsveld Vlaanderen-Europa. De Raad heeft daarbij als algemene principe gehanteerd dat een nieuwe organisatiestructuur voor het Vlaamse hoger onderwijs in de eerste plaats internationaal georiënteerd moet zijn. Vervolgens kan men nagaan of een aantal bestaande of geëigende Vlaamse organisatiestructuren een duidelijke meerwaarde blijven vormen voor

---

¹ Ten aanzien van dit standpunt werd één onthouding geregistreerd.

het Vlaamse hoger onderwijs, en de instellingen voor hoger onderwijs niet hinderen een vooraanstaande en concurrentiële positie in internationale context in te nemen.

2 Opbouw van het advies

a) In het advies wordt in eerste instantie een overzicht gegeven van de uitdagingen waarvoor het hoger onderwijs zich geplaatst weet.

b) Vervolgens wordt een mogelijk voorstel van organisatiestructuur geschetst. Dit voorstel wordt beschreven aan de hand van volgende structurelementen : de diplomastructuur, de opleidingenstructuur en programmatie op instellings- en overheidsniveau, de opleidingsduur, de organisatie en flexibiliteit van leertrajecten, de instellingenstructuur, de onderwijsbevoegdheid; de toelatingsvoorwaarden en -mogelijkheden tot het hoger onderwijs. Daarbij wordt ook getoetst in hoeverre het voorstel een antwoord biedt op de uitdagingen waarmee het hoger onderwijs zich geconfronteerd weet.

Tevens zal ook aangegeven worden in hoeverre het voorstel haalbaar en aanvaardbaar is vanuit de vraagstelling naar de wijze waarop de huidige structuren en organisatie-elementen in het hoger onderwijs kunnen ingepast in het voorstel van organisatiestructuur.

c) De gevolgen van het voorgestelde scenario voor de overheidsfinanciering van opleidingen en de financiële ondersteuning van studenten wordt beschreven. Ook de overheidsopdrachten m.b.t. kwaliteitsbewaking (vanuit het perspectief van de overheid, de arbeids- en opleidingsmarkt en voor studenten) en m.b.t. transparantie (voor overheid, voor arbeids- en opleidingsmarkt, en voor studenten) worden omschreven.

d) Vervolgens worden ook een aantal gevolgen voor het instellingsbeleid aangegeven.

3 Uitdagingen voor het Vlaamse hoger onderwijs

Bij het uittekenen van de contouren van een nieuwe organisatiestructuur heeft de Raad Hoger Onderwijs er uitdrukkelijk voor geopteerd een ruime invalshoek te hanteren, ruimer dan louter de Bolognaverklaring. Het hoger onderwijs weet zich immers voor een hele reeks uitdagingen geplaatst, waarvan het streven naar één Europese hoger onderwijsruimte een belangrijke uitdaging is, maar geen exclusieve.

3.1 Externe uitdagingen voor het Vlaamse hoger onderwijs

3.1.1 Het streven naar één Europese hoger onderwijsruimte

Europa streeft naar de creatie van één Europese hoger onderwijsruimte. Vlaanderen heeft, door de ondertekening van de Bolognaverklaring, zich akkoord verklaard de Europese beleidslijnen te implementeren.

Deze Bolognaverklaring omvat volgende beleidslijnen:

- Het creëren van éénvormigheid in de structurering van het hoger onderwijs door opdeling van opleidingen in twee cycli : undergraduate : minimum 3 jaren, relevant voor arbeidsmarkt / graduate = niveau van master of van doctoraat;
- Het versterking van de transparantie van diploma's (o.a. via diplomasupplement);

- De implementatie van een creditsysteem met het oog op versterking van mobiliteit, met het oog op erkenning van elders verworven competenties;
- Het overwinnen van weerstanden voor mobiliteit van studenten, docenten, onderzoekers en administratieve personeelsleden;
- Het versterken van de samenwerking op het terrein van kwaliteitszorg met het oog op het ontwikkelen van een gemeenschappelijke methodologie en criteria;
- De ontwikkeling van de Europese dimensie in het onderwijs : in het bijzonder m.b.t. curriculuminhouden, interinstitutionele samenwerking, uitwisselingsschema's en geïntegreerde studie-, onderzoeks- en trainingsschema's.

3.1.2 Een gewijzigd overheidsbeleid

- De overheid dereguleert en verwacht van de instellingen een professioneel beleid en management. In ruil voor meer autonomie wordt van de instellingen verwacht dat zij verantwoording afleggen aan de overheid.
- De overheid verwacht vanwege de instellingen een rationeel gebruik van overheidsmiddelen, ook met betrekking tot het onderwijsaanbod.

3.1.3 Het aanbod aan nieuwe technologieën en de concurrentie van andere opleidingsverstrekkers

- De doorbraak van virtuele universiteiten, van consortia met onderlinge specialisatie en taakverdeling;
- De mogelijkheden tot inspelen op nieuwe doelpublieken; mogelijkheden tot individualiseren van leertrajecten;
- De mogelijkheden tot intensieve samenwerking met andere (onderwijs)instellingen (met het oog op curriculumontwikkeling, ontwikkeling van leermaterialen, beoordeling van afgelegde leertrajecten...)

3.1.4 De globalisering

- De ontwikkeling van een internationale arbeidsmarkt;
- De toename van mobiliteit met als gevolg een toename van de vraag om erkenning van diploma's, getuigschriften, deelcertificaten, ...;
- Onderzoek en ontwikkeling op internationaal niveau;
- De internationalisering van kennis- en informatiestromen;
- De impact van internationale overheden en organisaties op het onderwijsbeleid;
- De doorbraak van commerciële onderwijsinstellingen op de Europese onderwijsmarkt

3.1.5 De opkomst van een kenniseconomie en de noodzaak tot levenslang leren

- Onderwijs heeft ook de opdracht om uitdrukkelijk voor te bereiden op de kenniseconomie en moet bijdragen tot de vorming van de vaardigheden en attitudes noodzakelijk met het oog op levenslang leren. Het zelfgestuurd en competentiegericht leren wordt meer op de voorgrond geplaatst;
- Een grotere differentiatie van het doelpubliek vraagt om een aangepaste differentiatie in opleidingsprogramma's zowel qua omvang als qua werkvorm, en vraagt om differentiatie in leertrajecten.

3.2 Interne uitdagingen voor het hoger onderwijs in Vlaanderen

Ook in het hoger onderwijs zelf doen er zich een aantal ontwikkelingen voor die een uitdaging vormen voor het hoger onderwijs.

- het streven naar verdere democratisering van het hoger onderwijs;
- wijziging in wetenschapsstructuren, vervaging tussen wetenschapsgebieden...;
- inzichten in effectiviteit van onderwijsleerprocessen;
- veranderingen in studentprofielen, met nood aan meer flexibiliteitsgraden in leertrajecten;
- vraag naar meer transparantie van leertrajecten, en van diploma's (ten aanzien van studenten, overheid, en arbeids- en opleidingsmarkt), meer flexibiliteit in de leertrajecten versterkt nog de vraag naar transparantie ;
- vraag naar een betere afstemming van de leertrajecten op de arbeidsmarkt- en op bredere maatschappelijke noden;
- het streven naar verdere internationalisering van de instellingen o.m. door de aantrekkelijkheid voor studenten met andere nationaliteit, en andere culturele achtergrond te verhogen;
- de verdere professionalisering van het hoger onderwijs : professionalisering van beleid, bestuur en beheer, onderwijs, onderzoek...

...

4 Voorstel voor een nieuwe organisatiestructuur voor het hoger onderwijs in Vlaanderen

Hierna wordt een voorstel geformuleerd voor een nieuwe organisatiestructuur voor het hoger onderwijs in Vlaanderen. Daarbij wordt geëxpliciteerd in welke mate het voorstel een antwoord formuleert op de eerder gestelde uitdagingen voor het hoger onderwijs.

4.1 Diplomastructuur

a) Invoering van de Bachelor-Master structuur.

Uitgaande van de algemene stellingname (cf. punt 1c) dat Vlaanderen ten aanzien van de internationale ontwikkelingen niet kan achter blijven, bepleit de raad hoger onderwijs dat Vlaanderen zijn diplomastructuur moet omvormen naar een Ba/Ma-structuur, zoals in de Bolognaverklaring omschreven. De eerste cyclus leidt voortaan tot een Ba-diploma, de tweede tot een Ma-diploma. Na het behalen van een Ma-diploma volgt de voorbereiding op een doctoraat.

Bij deze structuurwijziging moet vermeden worden dat de reeds bestaande kloof tussen secundair en hoger onderwijs nog vergroot. Vermeden moet worden dat jongeren onterecht uit de boot vallen voor deelname aan hoger onderwijs.

b) Valorisatie van de Bachelor op de arbeidsmarkt

De raad hoger onderwijs onderschrijft in algemene zin het beleid dat de Vlaamse overheid momenteel voert in het kader van levenslang leren. Het hoger onderwijs heeft hierbij een belangrijke rol te vervullen. Het moet actief bijdragen aan een maatschappijmodel, waarbij leren en werken geen éénmalige, consecutieve fasen zijn in een loopbaan maar elkaar voortdurend afwisselen, duaal of geïntegreerd voorkomen, tenminste vanaf de leeftijd van 18 jaar. Daartoe is het ondermeer aangewezen de initiële opleiding zeker niet te verlengen, en meer mogelijkheden te voorzien opdat men in de verdere loopbaan makkelijk kan participeren aan vervolopleidingen.

De Raad meent dan ook dat elk Ba-diploma tenminste én de mogelijkheid moet openhouden op doorstroming naar een vervolgopleiding én in zekere mate valoriseerbaar moet zijn op de arbeidsmarkt. De mate waarin de opleidingsdoelen een onmiddellijke toepassing vinden op de arbeidsmarkt of waarin de opleiding gericht is op doorstroming naar een vervolgopleiding, zal evenwel sterk variëren al naargelang de oriëntatie van de specifieke opleiding. De raad bepleit aldus een grote mate van diversiteit in het opleidingsaanbod.

Aan de begrippen “gerichtheid op doorstroming” en “valoriseerbaarheid op de arbeidsmarkt” moet in deze context overigens een ruime interpretatie gegeven. Een minimale interpretatie van valoriseerbaarheid op de arbeidsmarkt betekent dat een jongere die uitstroomt na het succesvol beëindigen van een Ba-opleiding niet geheel onvoorbereid op de arbeidsmarkt terecht komt.

Alleszins mag het begrip “valoriseerbaarheid op de arbeidsmarkt” niet geïnterpreteerd worden alsof het Ba-niveau in elk geval moet beantwoorden aan de wettelijke eisen voor toegang tot bepaalde beroepen. In een aantal gevallen (bvb. de opleiding kinesithérapie, de opleiding tot arts, ...) zal het slechts de vervolgopleiding op Ma-niveau zijn die daarvoor kan instaan.

c) Van een ternaire structuur naar een geïntegreerde hoger onderwijsruimte

De raad stelt vast dat de huidige ternaire structuur, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen opleidingen van 1 cyclus, 2-cycli-opleidingen van academisch niveau en academische opleidingen, onder druk komt te staan. Verschillende aspecten dragen daartoe bij.

Het gebrek aan transparante, éénduidige én gezamenlijk overlegde kwaliteitsstandaarden voor de verschillende diplomatypes en een gebrek aan bijhorende gezamenlijke kwaliteitscontrole doet vragen rijzen over de mate waarin en de wijze waarop deze ternaire structuur in de feiten een adequate neerslag krijgt in het opleidingsprofiel of de opleidingsdoelen. Ofschoon men in het universiteitsdecreet en het hogescholendecreet wel algemene kwaliteitsstandaarden omschrijft voor de diplomatypes in de bovenvermelde ternaire opleidingenstructuur (²), bieden deze slechts een beperkte houvast voor een correcte aflijning van de verschillende diplomatypes en de vertaling naar operationele criteria voor kwaliteitscontrole.

---

² Het universiteitsdecreet omschrijft het academisch onderwijs als het op het wetenschappelijk onderzoek gestoeld onderwijs dat verstrekt wordt door de universiteiten, in zijn geheel bijdraagt tot de algemeen menselijke vorming en voorbereidt op de zelfstandige beoefening van de wetenschap of toepassing van de wetenschappelijke kennis. (art. 5, Decreet betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni 1991)

De basisopleidingen van één cyclus en de overeenkomstige graden zijn gericht op het verwerven van beroepsvaardigheden, gestoeld op wetenschappelijk onderbouwde kennis. In het geheel dragen ze bij tot de algemeen menselijke vorming en zijn ze in het bijzonder gericht op de praktische toepassing van de wetenschappen, het zelfstandig denken en het ontwikkelen van creativiteit en beroepsvaardigheid. (art. 10, decreet betreffende de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap, 13 juli 1994,)

De basisopleidingen van twee cycli en de overeenkomstige graden zijn van academisch niveau en dus gestoeld op wetenschappelijke kennis. In het geheel dragen ze bij tot de algemeen menselijke vorming en zijn ze in het bijzonder gericht op de toepassing van de wetenschappen, het zelfstandig denken en het ontwikkelen van de creativiteit. (art. 11, decreet betreffende de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap, 13 juli 1994)

Niet altijd wordt het verschil in diplomatype door de arbeidsmarkt alsdusdanig erkend. Het voorbeeld bij uitstek is de opleiding tot kinesitherapeut waar men vaststelt dat er in de medische nomenclatuur geen onderscheid wordt gemaakt tussen houders van een verschillend diplomatype in de kinesitherapie.

In Europese context vindt men niet onmiddellijk een gelijke wat deze ternaire diplomastructuur betreft. Ook de Bolognaverklaring voorziet niet in argumenten om het behoud van een ternaire structuur te bepleiten.

In de feiten stelt men vast dat er een grote mate van diversiteit is in het opleidingsaanbod van het hoger onderwijs, ook binnen eenzelfde diplomatype.

De raad hoger onderwijs meent dat het streven naar een geïntegreerde hoger onderwijsruimte in Vlaanderen een oplossing kan bieden voor het niet langer geheel adequaat zijn van de huidige ternaire structuur. (cf. infra 4.5).

d) Streven naar een transparant en divers opleidingsaanbod.

De raad hoger onderwijs bepleit alleszins het behoud en mogelijks ook de verdere uitbouw van de diversiteit in het opleidingsaanbod van het hoger onderwijs. Onderwijs moet zich aanpassen aan een verdere maatschappelijke diversificatie. Jongeren komen overigens steeds meer met uiteenlopende bagage en verwachtingen het hoger onderwijs binnen. Enkel een grote variatie aan opleidingen, gaande van zuiver gericht op een wetenschappelijke loopbaan tot voorbereiding op één specifiek welomschreven functie, kan beantwoorden aan de grote diversiteit in de studentenpopulatie en aan de grote diversiteit aan verwachtingen vanwege de arbeidsmarkt.

De raad meent dat met het oog op het behoud en de eventuele versterking van diversiteit een minimale structurering (en bijhorende taakverdeling) van het opleidingsaanbod aangewezen is, zodat de verhoudingen tussen groepen van opleidingsprofielen in het concrete opleidingsaanbod transparant zijn en tijdig kunnen bijgestuurd worden.

De raad hoger onderwijs hecht ook groot belang aan transparantie van dit divers opleidingsaanbod voor de opleidings- en arbeidsmarkt. Studenten, werkgevers, andere opleidingsinstellingen moeten via een beperkt aantal parameters toch inzicht kunnen verwerven in het globale profiel van een opleiding en de situering ervan in het gehele opleidingsaanbod. Zeker met het oog op een adequate studie-oriëntering en gerichte studiekeuze wordt dit cruciaal bevonden.

Om deze twee redenen opteert de raad hoger onderwijs toch voor een verdere concretisering van de algemene diplomastructuur in de Vlaamse context. De raad stelt voor de opleidingen rond een beperkt aantal polen te clusteren, zowel op het Ba-niveau als op het Ma-niveau aan de hand van een aantal criteria. Mogelijke criteria zijn : de mate waarin opleidingen gericht zijn op vorming van operationele vaardigheden en/of conceptuele vaardigheden, mate waarin de opleidingsdoelen gestuurd zijn vanuit een functiegericht referentiekader en/of een wetenschappelijk referentiekader, mate van gerichtheid op specifieke of algemene doelen, mate van complexiteit van leerinhouden...

Ook binnen elke cluster blijft een grote variatie van opleidingen noodzakelijk, opdat het opleidingsaanbod kan beantwoorden aan de vraag naar diversificatie van het opleidingsaanbod vanuit de arbeids- en opleidingsmarkt.

De vraag naar een verdere concretisering van het opleidingsaanbod impliceert dat de overheid de algemene finaliteit van elk diplomatype zal moeten omschrijven op een zodanige wijze dat deze operationaliseerbaar is voor het onderwijsveld en voor de kwaliteitscontrole.

De overheid zal zich hierbij best inspireren op internationale standaarden.

De vraag naar een verdere concretisering omwille van transparantie brengt ook met zich mee dat het onderscheid qua opleidingsprofiel ook in de naamgeving herkenbaar moet zijn.

Dit onderscheid in naamgeving kan men realiseren op het niveau van de diplomastructuur; dit impliceert dat men gebruik zal moeten maken van algemene termen zoals “Bachelor in” of “Master in”, en “Bachelor of Science in” of “Master of Science in”. Een andere mogelijkheid bestaat erin om per studiegebied of cluster van studiegebieden in een adequate én transparante naamgeving te voorzien.

Ook het diplomasupplement moet een bijdrage leveren tot de transparantie van opleidingen en van diploma's.

4.2 De opleidingenstructuur, de programmatie van opleidingen op overheidsniveau

a) Soepele aanpassingsmogelijkheden voor het opleidingsaanbod.

De raad hoger onderwijs van de VLOR bepleit dat een bestaande opleidingenstructuur, al dan niet via overheidsregulatie tot stand gekomen, snel en flexibel moet kunnen aangepast worden ingevolge een gewijzigde maatschappelijk-wetenschappelijke context. Momenteel hebben instellingen het bijvoorbeeld niet makkelijk om in te spelen op nieuwe interdisciplinaire en transdisciplinaire wetenschappelijke ontwikkelingen. Dit is ook met het oog op het innemen van een vooraanstaande en concurrentiële positie in internationaal verband van cruciaal belang. Indien men bovendien van instellingen verwacht dat ze een professioneel onderwijsbeleid voeren, is het belangrijk dat instellingen daartoe de nodige ruimte krijgen, ook met betrekking tot hun opleidingsaanbod.

Om de nodige flexibiliteit in te bouwen adviseert de raad om instellingen voor hoger onderwijs in de mogelijkheid te stellen –rekening houdend met de hen toegewezen missie, studiegebieden en opleidingstypes (cf. 4.6)- gedurende een periode van bijvoorbeeld 4 jaar opleidingen ten experimentele titel in te richten. Deze bevoegdheid moet worden

voorafgegaan door een ex ante accreditering. Hierbij heeft de instelling bewijslast inzake:

- de academische, professionele, en/of maatschappelijke waarde van de opleiding;
- de beschikbare onderwijs- en onderzoekscapaciteit of de mogelijkheid deze te verwerven;
- de aansluiting van het voorstel bij een concept van rationeel gebruik van overheidsmiddelen;
- de betekenis van de opleiding in internationale context.

Gedurende de periode waarin een instelling in de mogelijkheid wordt gesteld de opleiding ten experimentele titel in te richten, heeft de instelling de opdracht het dossier verder te onderbouwen. Een daaropvolgende accreditering (cf. infra) kan tot een beslissing over het behoud van de opleiding in de opleidingenstructuur en tot een beslissing over een juiste en correcte opname in de opleidingenstructuur aanleiding geven.

b) Transparantie van het aanbod.

Daartegenover blijft het eerder geformuleerd pleidooi voor transparantie van het opleidingsaanbod. Ofschoon deze transparantie in internationale context niet kan gerealiseerd worden via een éénduidig en veralgemeende opleidingenstructuur, kan zo'n opleidingenstructuur in Vlaanderen wel nog betekenis hebben met het oog op transparantie voor de Vlaamse opleidings- en arbeidsmarkt.

De raad hoger onderwijs van de VLOR stelt daarom voor dat de overheid wel de nodige instrumenten creëert opdat een veralgemeende, éénduidige en transparante opleidingenstructuur voor het gehele hoger onderwijs kan gerealiseerd worden. Dergelijke opleidingenstructuur omvat enkel de door de overheid geaccrediteerde opleidingen (cf. infra) en de ex ante geaccrediteerde opleidingen.

Een dergelijke opleidingenstructuur, die door de Vlaamse regering moet worden bekrachtigd met het oog op de nodige afdwingbaarheid, is het resultaat van enerzijds accreditatieprocedures en anderzijds informatieplicht aan de overheid vanwege de instellingen. De opleidingenstructuur omvat voor elke opleiding het diplomatype waartoe de opleiding aanleiding kan geven, de discipline of het studiegebied waarin de opleiding wordt gesitueerd, de benaming van de opleiding, de opleidingsomvang en de instellingen die de bevoegdheid hebben (geaccrediteerd zijn) om de opleiding in te richten. Instellingen hebben eveneens een informatieplicht aan de overheid met betrekking tot de kerndoelen van de opleiding en de begintermen of instapvoorwaarden.

De raad hoger onderwijs verwacht dat deze opleidingenstructuur ertoe bijdraagt dat de gelijkenissen én verschillen tussen verschillende opleidingen en vergelijkbare opleidingen maar ingericht door de verschillende instellingen voor hoger onderwijs, op transparante wijze in kaart worden gebracht. De beschikbaarheid van zo'n veralgemeende opleidingenstructuur kan instellingen ook ondersteunen bij de profilering van het eigen opleidingsaanbod.

4.3 Opleidingsduur

Eerder werd reeds gesteld dat in de opleidingenstructuur zoals door de overheid wordt vastgesteld, ook de opleidingsduur moet worden omschreven.

Conform het eerder ingenomen standpunt dat de opleidingsduur van de initiële opleiding zeker niet mag verlengd worden, meent de raad hoger onderwijs dat elke opleiding die leidt tot een Ba in principe 180 studiepunten omvat.

Een Ma omvat 60 tot 120 studiepunten. Een afwijking is enkel mogelijk indien de wettelijke toegangseisen tot het beroep dit vooropstellen.

Men mag wel verwachten dat er in toenemende mate gedurende de gehele levensloop op regelmatige wijze wordt geparticipeerd aan allerhande opleidingsinitiatieven.

4.4 Organisatie en flexibiliteit van leertrajecten

De raad hoger onderwijs meent dat het hoger onderwijs zonder verder uitstel in de mogelijkheid moet worden gesteld een ruime flexibiliteit in de leertrajecten in te bouwen.

Daartoe heeft de raad verschillende beweegredenen :

- a)** de Bolognaverklaring bepleit de implementatie van een creditsysteem met het oog op het versterken van de mobiliteit en van de erkenning van elders verworven competenties;
- b)** zoals eerder gesteld verwacht de raad dat de kenniseconomie veronderstelt dat leren en werken -zeker na behalen van het diploma secundair onderwijs- niet meer in een lineaire transitie zou plaatsvinden maar duaal, geïntegreerd of afwisselend zou plaatsvinden doorheen de gehele loopbaan. Daartoe is de mogelijkheid tot flexibel in- en uitstappen in leer- en werktrajecten een uitdrukkelijke voorwaarde;
- c)** de kenniseconomie veronderstelt dat de door de instellingen uitgetekende leertrajecten aanmoedigen tot deelname aan opleiding, ook in de latere beroepsloopbaan. Hiertoe is ondermeer noodzakelijk dat leertrajecten kunnen inspelen op individuele verwachtingen en mogelijkheden;

d) de kenniseconomie veronderstelt dat elders verworven competenties flexibel kunnen worden ingepast in leertrajecten, waardoor deze meer en meer geïndividualiseerde leerwegen worden;

e) de toenemende globalisering bewerkstelligt in toenemende mate mobiliteit tussen (vergelijkbare) opleidingsprofielen waardoor elders behaalde certificaten flexibel moeten ingepast kunnen worden in de eigen leertrajecten.

De overheid omschrijft de opleidingsduur van elke opleiding en drukt deze omvang uit in aantal te behalen studiepunten. De overheid omschrijft ook een aantal kernbegrippen en kernmechanismen met betrekking tot de ontwikkeling van leertrajecten. De overheid zal bijvoorbeeld de instellingen ertoe moeten verplichten de inhoud van het curriculum, de volgorde in een leertraject, een aantal regels met betrekking tot studievoortgang (al dan niet gedifferentieerd naar bepaalde doelpublieken), een aantal regels met betrekking tot erkenning van reeds verworven competenties, ... in een onderwijsregeling te omschrijven.

De raad hoger onderwijs is evenwel de mening toegedaan dat voor het overige aan de instellingen een volledige autonomie moet worden toegekend wat de ontwikkeling van mogelijke leertrajecten betreft.

Vanuit deze autonomie hebben instellingen de mogelijkheid zich te profileren. Zo kunnen Vlaamse instellingen tot onderlinge taakverdeling komen wat de gerichtheid op bepaalde doelpublieken betreft en wat gerichtheid op contact- en/of afstandsonderwijs betreft. Uitgaande van het eigen profiel kunnen instellingen voor hoger onderwijs vervolgens participeren in specifieke internationale netwerken van instellingen voor hoger onderwijs. Uiteraard zal de wijze waarop een instelling deze leertrajecten vormgeeft en bewaakt, deel moeten uitmaken van een kwaliteitsbewakingsmechanisme. Het uitreiken van diploma's blijft in elk geval beantwoorden aan bepaalde kwaliteitsstandaarden.

4.5 Instellingenstructuur

a) Het streven naar één geïntegreerde hoger onderwijsruimte

De raad hoger onderwijs van de VLOR bepleit het streven naar één geïntegreerde hoger onderwijsruimte in Vlaanderen.

De raad gaat ervan uit dat én de studentenpopulatie én de opleidings- én arbeidsmarkt baat vinden bij dergelijke geïntegreerde hoger onderwijsruimte. Een geïntegreerde hoger onderwijsruimte wordt aangestuurd door een veralgemeende opleidingsstructuur, door een gezamenlijk ontwikkeld set van kwaliteitsstandaarden voor de diplomastructuur, door eenzelfde begrippenkader en decretaal stelsel, door eenzelfde accreditatie- of kwaliteitsbewakingsprocedure, ... De transparantie die hierdoor wordt gerealiseerd, draagt bij tot een meer adequaat studiekeuzeprocess, draagt bij tot een meer democratische participatie aan hoger onderwijs, draagt bij tot meer efficiënte overgangen tussen verschillende opleidingen, ...

In een geïntegreerde hoger onderwijsruimte kunnen opleidingen zich ook beter aftekenen ten aanzien van elkaar. De differentiatie tussen opleidingen qua invalshoek, qua aanpak, qua doelpubliek, qua oriëntatie wordt er aldus door gefaciliteerd. Dergelijke differentiatie verrijkt in elk geval het opleidingsaanbod.

b) Een pleidooi voor intense samenwerkingsverbanden tussen verschillende instellingen voor hoger onderwijs

Aansluitend bij het pleidooi voor één geïntegreerde hoger onderwijsruimte meent de raad dat samenwerking tussen verschillende instellingen voor hoger onderwijs onontbeerlijk is om daadwerkelijk één hoger onderwijsruimte tot stand te brengen. De raad bepleit aldus dat alle instellingen voor hoger onderwijs de mogelijkheid krijgen een bestuurlijke eenheid te vormen met andere Vlaamse instellingen voor hoger onderwijs. De raad pleit hiervoor hoofdzakelijk vanuit volgende overwegingen. Dergelijke intensieve samenwerking:

- komt de verdere transparantie van het opleidingsaanbod (op niveau hoger onderwijs) zowel op de Vlaamse als internationale opleidings- en arbeidsmarkt ten goede;
- komt de mogelijkheden tot doorstroming tussen verschillende opleidingen ten goede;
- leidt tot gebruik van wederzijdse expertise en middelen én de bundeling van onderwijs- en onderzoekspotentieel wat een positieve weerslag zal hebben op de kwaliteit van het hoger onderwijsaanbod;
- stimuleert tot het ontwikkelen van een divers en complementair opleidingsaanbod;
- doorbreekt de huidige -niet meer aangepaste- ternaire instellingsstructuur.

Voorts meent de raad dat instellingen voor hoger onderwijs in de mogelijkheid moeten worden gesteld een bestuurlijke eenheid / consortia te vormen met buitenlandse instellingen voor hoger onderwijs. De raad voorziet immers dat internationale netwerking tussen instellingen gestadig aan belang zal winnen. De Vlaamse instellingen voor hoger onderwijs moeten in de gelegenheid gesteld worden hun rol daadwerkelijk op te nemen.

c) Een diversiteit aan (partner)instellingen voor hoger onderwijs met gemeenschappelijke maar ook specifieke opdrachten

De raad meent dat alle Vlaamse instellingen voor hoger onderwijs een aantal gemeenschappelijke opdrachten hebben. Het gehele hoger onderwijs heeft als opdracht +18-jarigen die vorming aan te bieden die beantwoordt aan hun individuele verwachtingen en mogelijkheden. Het hoger onderwijs heeft ook de opdracht jongeren voor te bereiden op een kritisch-creatieve integratie in een dynamische maatschappij en cultuur, en op een succesvolle intrede op een veeleisende arbeidsmarkt. Bovendien wordt van het hoger onderwijs verwacht dat het aanzet tot levenslang leren en tevens kansen biedt voor permanente ontwikkeling.

Ondanks de gemeenschappelijkheid in de opdrachten van het hoger onderwijs blijft differentiatie -met het oog op een rationele aanwending van middelen- tussen (partner)instellingen noodzakelijk, ook in een intensief samenwerkingsverband.

De raad bepleit dus een onderlinge taakverdeling in een geïntegreerde hoger onderwijsruimte. Deze differentiatie kan op tal van aspecten betrekking hebben ondermeer op de gerichtheid op bepaalde doelpublieken, op contact- en/of afstandsonderwijs, en op ontwikkeling van bepaalde types van opleidingen.

De raad onderscheidt alleszins instellingen (universiteiten) die de specifieke opdracht hebben tot het uitvoeren van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en van daaruit ook een geëigende vormingsopdracht moeten waarmaken. Deze instellingen zijn eerder gericht op een aanbod van opleidingen die doorgaans meer conceptueel georiënteerd zijn en vanuit een wetenschappelijk referentiekader gestuurd zijn. Deze specifieke vormingsopdracht

omvat ook het uitreiken van een doctoraatsdiploma.⁽³⁾ Daarnaast onderscheidt de raad ook instellingen (hogescholen) wiens onderzoeksopdracht beperkt is tot het projectmatig toegepast wetenschappelijk onderzoek.⁽⁴⁾

4.6 Onderwijsbevoegdheid

a) Ruimere programmatievrijheid voor de instellingen, maar toch nog beperkingen. Om instellingen aan te moedigen een professioneel onderwijsbeleid te voeren, en opdat instellingen over de nodige concurrentiekracht zouden beschikken in relatie tot de internationale opleidingsmarkt (waaronder ook commerciële onderwijsinstellingen), vindt de raad hoger onderwijs het noodzakelijk dat instellingen over een grote vrijheid beschikken om zelf te bepalen voor welke opleidingen ze hun middelen wensen in te zetten.

Toch bepleit de raad hoger onderwijs binnen deze ruime programmatievrijheid voor enkele beperkingen. Een door de overheid geïnitieerde taakverdeling vormt toch nog steeds een eerste bouwsteen voor een doelmatige en rationele inzet van middelen.

De raad stelt voor dat de overheid bepaalt welke instelling welk opleidingstype kan inrichten. Op Ba-niveau meent de raad dat de programmatievrijheid voor de instellingen verder moet beperkt worden tot clusters van studiegebieden die de overheid aan instellingen toewijst.

Op Ma-niveau vindt de raad een dergelijke beperking tot clusters van studiegebieden niet zinvol. Op dit niveau mag men verwachten dat transdisciplinaire of interdisciplinaire ontwikkelingen dergelijke regelgeving dwarsbomen. In elk geval moet vermeden worden dat dergelijke beperking het inspelen op transdisciplinaire ontwikkelingen in de weg zou staan.

De raad bepleit ook uitdrukkelijk dat hogescholen met uitsluitend eerste cyclusopleidingen niet beperkt zouden worden tot Ba-opleidingen, indien de wettelijke toegangseisen tot het beroep een vervolgopleiding op Ma-niveau veronderstellen. Wel blijft ook dergelijke uitbreiding van onderwijsbevoegdheid onderhevig aan een ex ante accreditering. (cf. punt 4.2)

---

³ Universiteiten zijn, in het belang van de samenleving, tezelfdertijd werkzaam op het gebied van het academisch onderwijs, het wetenschappelijk onderzoek en de wetenschappelijke dienstverlening. (art. 4, Decreet betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, 12 juni 199)

⁴ Hogescholen zijn, in het belang van de samenleving, tezelfdertijd werkzaam op het gebied van het hogeschoolonderwijs, de maatschappelijke dienstverlening en eventueel het projectmatig wetenschappelijk onderzoek in het kader van een samenwerking met een binnenlandse of buitenlandse universiteit of derden. Daarenboven maakt de ontwikkeling en de beoefening van de kunsten deel uit van de opdracht van de hogescholen die opleidingen organiseren in de studiegebieden audiovisuele en beeldende kunst, en muziek en dramatische kunst.

Het verstrekken van hogeschoolonderwijs is de kerntaak van de hogeschool. (art. 3, decreet betreffende de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap, 13 juli 1994)

De instellingen dienen zich voorts te beperken tot de in de opleidingenstructuur gedefinieerde opleidingen, waarbij dan toch de mogelijkheid blijft om -tijdelijk- opleidingen ten experimentele titel in te richten (cf. 4.2).

Ook wanneer instellingen een bestuurlijke eenheid vormen behouden de instellingen elk hun oorspronkelijke onderwijsbevoegdheid.

b) Instellingen met beperking van onderwijsbevoegdheid tot kandidatuursonderwijs.

De raad hoger onderwijs sluit zich aan bij het standpunt over de onderwijsbevoegdheid van de kandidatuursinstellingen zoals ingenomen door de Vlaamse Interuniversitaire Raad op 31 januari jl. Dit standpunt stelt dat de instellingen die momenteel in hun onderwijsbevoegdheid voor alle of voor bepaalde studiegebieden beperkt zijn tot het kandidatuursonderwijs, in de mogelijkheid moeten gesteld worden een volledige bacheloropleiding in te richten. De raad hoger onderwijs gaat ervan uit dat de overheid hieraan de nodige financiële consequenties verbindt voor de betrokken instellingen. De raad bepleit verder dat de overige instellingen daar geen financieel nadeel van mogen ondervinden. ⁽⁵⁾

4.7 Toelatingsvoorwaarden en mogelijkheden tot het hoger onderwijs

De raad houdt aan zijn eerder geformuleerd pleidooi dat een open toelatingsbeleid voor het hoger onderwijs in Vlaanderen gerespecteerd moet blijven. Een opleiding op niveau van Ba moet aldus in de regel toegankelijk blijven op basis van een diploma secundair onderwijs. De raad houdt ook aan zijn eerder geformuleerd advies over de overgang tussen secundair en hoger onderwijs ⁽⁶⁾.

Met betrekking tot mobiliteit en doorstromingskansen tussen opleidingen en instellingen binnen de sector van het hoger onderwijs bepleit de raad een zo groot mogelijke soepelheid en flexibiliteit, én het elimineren van elke niet strikt noodzakelijke drempel.

De beslissing over de aansluiting van een bepaalde Ba bij een bepaalde Ma moet bijgevolg vooral op inhoudelijke gronden gebeuren, en niet enkel op basis van het voorliggende diplomatype.

De raad stelt dus voor dat de instellingen de toelatingsvoorwaarden voor een opleiding op het niveau van de Ma omschrijven aan de hand van de diplomavorwaarde(n), aan de hand van de noodzakelijke startcompetenties of een combinatie van beide. Deze meervoudige omschrijving laat toe diegenen die niet aan de formele diplomavorwaarden voldoen, op basis van een succesvolle toelatingsproef of voorlegging van certificaten van de noodzakelijke startcompetenties toelating te geven tot de betrokken opleiding.

Deze algemene visie wordt door de raad als volgt verder geconcretiseerd.

a) De begintermen of startcompetenties van een Ma moeten onmiddellijk aansluiten op de kerndoelen van een inhoudelijk verwante Ba die door dezelfde instelling wordt aangeboden.

b) De raad meent dat de begintermen of startcompetenties van een Ma niet per definitie moeten aansluiten op de kerndoelen van een inhoudelijk verwante Ba die door een andere

---

⁵ Ten aanzien van dit standpunt werd één onthouding geregistreerd.

⁶ VLOR, Algemene raad, 16/3/1999, Advies over de overgang van secundair naar hoger onderwijs

instelling wordt aangeboden. De raad beveelt aan dat instellingen onderling afspraken maken zodat de startcompetenties van Ma-opleidingen zoveel als mogelijk onmiddellijk aansluiten bij de kerndoelen van inhoudelijk verwante Ba-opleidingen uit andere instellingen.

c) Voor opleidingen die inhoudelijk niet verwant zijn, meent de raad dat de beslissing tot toelating in elk geval ook hier moet worden afgewogen aan de hand van overeenstemming van reeds verworven competenties met de startcompetenties van de vervolgopleiding. Verder moet de aard van de beslissing de toelating zoveel als mogelijk faciliteren. Dit kan door bijvoorbeeld mogelijkheden te bieden om op de meest efficiënte wijze de ontbrekende competenties te behalen, of mogelijkheden te bieden om de aanwezigheid van competenties verworven in een niet formele opleidingscontext te bewijzen. Ook het maken van transparante afspraken tussen instellingen over aansluiting tussen Ba-opleidingen en Ma-opleidingen en de eventuele bijkomende startcompetenties die verworven moeten worden, kan de instroom in Ma-opleidingen faciliteren.

Zoals eerder gesteld (cf. punt 4.2) hebben de instellingen een informatieplicht aan de overheid met betrekking tot de begintermen of instapvoorwaarden van elke opleiding. Deze informatie wordt opgenomen in het register van opleidingen (de opleidingenstructuur). Ook onderlinge afspraken tussen instellingen kunnen hierin hun neerslag vinden.

5 Omzetting van huidige organisatiestructuur naar het voorstel van nieuwe organisatiestructuur

Onderstaand schema kan enkel als algemeen raamwerk voor de omzetting van de huidige opleidingenstructuur naar de nieuwe opleidingenstructuur functioneren.

Accrediteringsmechanismen zullen alle opleidingen immers moeten toetsen aan de vooropgestelde kwaliteitsstandaarden. De situering van een aantal opleidingen in een bepaalde cluster van opleidingen zal hierdoor wellicht ter discussie komen, evenals de opname van een aantal opleidingen in de Ba/Ma-structuur. Daarbij kan mogelijks gedacht worden aan een aantal GAS-opleidingen, aan een gedeelte van de postacademische vorming die certificeert met een Master, aan een aantal hogeschoolopleidingen ...

Toch stelt de raad hoger onderwijs om pragmatische redenen de volgende omzettingstabel voor. Hierin worden een aantal basisregels voor de omzetting van de opleidingen van de huidige organisatiestructuur naar de nieuwe organisatiestructuur vooropgesteld.

a) De leerinhouden van ééncyclusopleidingen worden vertaald in een Ba-opleiding.

b) De leerinhouden van de 1ste cyclus van de opleidingen van academisch niveau en een gedeelte van de leerinhouden van de 2de cyclus worden vertaald in een Ba-opleiding. Een gedeelte van de leerinhouden van de tweede cyclus van de opleidingen van academisch niveau en de leerinhouden van voortgezette opleidingen worden vertaald in een Ma-opleiding.

c) De leerinhouden van de 1ste cyclus van de academische opleidingen en een gedeelte van de leerinhouden van de 2de cyclus worden vertaald in een Ba-opleiding. Een gedeelte van de leerinhouden van de tweede cyclus van de academische opleidingen en de leerinhouden van voortgezette academische opleidingen worden vertaald in een Ma-opleiding.

d) De leerinhouden van de academische lerarenopleiding worden vertaald in een Ma-opleiding.

De raad hoger onderwijs meent dat de Ba/Ma-structuur de gelegenheid bij uitstek is om de academische lerarenopleiding van zijn onduidelijk statuut te verlossen, en deze als een volwaardige opleiding te beschouwen. Zowel het curriculum van de lerarenopleiding als de door de overheid omschreven basiscompetenties noodzaken hiertoe. Ook met het oog op internationale aansluiting kan hiervoor de nodige argumentatie worden ontleend.

6 Gevolgen voor het overheidsbeleid : de kwaliteitsbewakende opdracht van de overheid, de overheidsfinanciering, de studiefinanciering, de transparantie van opleidingsaanbod, ...

6.1 De kwaliteitsbewaken de opdracht van de overheid

De keerzijde van een grotere bewegingsruimte voor de instellingen qua onderwijsbevoegdheid, en meer autonomie qua uittekenen van leertrajecten veronderstelt een duidelijke verantwoordelijkheid voor de overheid met betrekking tot kwaliteitsbewaking die in eerste instantie gericht is op het al dan niet erkennen en financieren van opleidingen. De kwaliteitsbewakende opdracht van de overheid leidt dus tot een beslissing over formele erkenning van een opleiding. Vandaar dat accréditering een meer aangepaste terminologie is.

Deze opdracht tot accreditering van de overheid omvat enerzijds het vaststellen van regels en kwaliteitsstandaarden, en anderzijds de controle ervan.

1 Eerder werd reeds gesteld dat de overheid de finaliteit van een opleiding op Ba- of Ma-niveau (de kwaliteitsstandaarden), zich hierbij inspirerende op wat internationaal gangbaar is, zal moeten omschrijven. De creatie van een Europese hoger onderwijsruimte zal overigens ook noodzaken tot de ontwikkeling van Europese kwaliteitsstandaarden. Deze kwaliteitsstandaarden moeten toelaten te bepalen of een opleiding al dan niet van voldoende niveau is. Deze minimale kwaliteitsstandaarden kunnen geen aanleiding geven tot ranking van opleidingen.

2 Met het oog op kwaliteitsbewakingsprocedures zal de overheid ook criteria moeten ontwikkelen én toepassen met het oog op de controle van deze kwaliteitsstandaarden.

3 Deze kwaliteitsbewaking zal voorts ook moeten toezien op een correcte situering van opleidingen in een opleidingenstructuur, en op het al dan niet opnemen van ten experimentele titel ingerichte opleidingen in de opleidingenstructuur.

4 Ook wat de door de instelling voorziene leertrajecten betreft, zal de overheid via kwaliteitsbewaking moeten bepalen of deze leertrajecten de gewenste kwaliteit van de opleiding niet in het gedrang brengen.

De raad bepleit één overkoepelende accrediteringsorganisatie en -methodologie voor de gehele geïntegreerde hoger onderwijsruimte. De raad ziet dit als noodzaak indien men elke opleiding een correcte plaats wil geven in een veralgemeende opleidingenstructuur voor het hoger onderwijs.

De overheid zal met het oog op accreditering deskundigen moet aanstellen vanuit verschillende sectoren waaronder de (internationale) opleidings- en (internationale)

arbeidsmarkt ...

De raad gelooft dat de overheid bij deze opdracht steun en expertise kan ontlene aan internationale samenwerking. Ook wanneer men in Europees verband zou opteren voor de ontwikkeling van een internationale accrediteringsorganisatie, zal Vlaanderen evenwel genoodzaakt blijven om hieraan de voor Vlaanderen aangepaste conclusies met betrekking tot erkenning en/of financiering te verbinden.

Naast deze opdracht tot accreditering kan de overheid uiteraard nog bijkomende initiatieven nemen om de instellingen te ondersteunen in hun eigen verantwoordelijkheid met betrekking tot kwaliteitszorg.

Ook het opleidingsaanbod van commerciële aanbieders van onderwijs, en van buitenlandse hoger onderwijsaanbieders op Vlaams grondgebied kunnen door de Vlaamse overheid erkend worden en aldus opgenomen worden in de opleidingenstructuur.

6.2 Overheidsfinanciering

a) De overheid blijft de financiële verantwoordelijkheid opnemen voor het initieel onderwijs. Van de overheid wordt aldus verwacht dat zij dit initieel onderwijs financiert (werkingsfinanciering) en de democratische toegang garandeert (lage inschrijvingsgelden en studiefinanciering voor de studenten).

De raad beschouwt zowel de bacheloropleidingen als de masteropleidingen als initieel onderwijs.

b) De door de raad voorgestelde programmatiemogelijkheden voor de instellingen, zullen wel tot gevolg hebben dat de overheid niet meer onvoorwaardelijk financiering kan toekennen aan een opleiding. Men zal naar een systeem moeten evolueren waarbij enkel de in de opleidingenstructuur opgenomen opleidingen en ten experimentele titel ingerichte opleidingen in aanmerking komen voor financiering.

c) Financiering van opleidingen -ofschoon gedeeltelijk- op basis van aantal ingeschreven studenten is, gezien de flexibiliteit in de leertrajecten, niet langer adequaat. Wellicht zal men naar een systeem moeten evolueren waarbij financiering gekoppeld wordt aan het aantal studiepunten waarvoor inschrijvingen worden geregistreerd, en dit al dan niet gecombineerd met een vorm van outputfinanciering via het aantal behaalde studiepunten.

d) Het systeem van studiefinanciering zal wellicht moeten evolueren naar een "voucher" systeem waarbij een student recht heeft op studiefinanciering bij inschrijving voor een maximale opleidingsomvang. Deze maximale opleidingsomvang zou bijvoorbeeld gelijk kunnen zijn aan de omvang van een Ba+Ma+60 studiepunten. De raad stelt voor dat aan de geldigheid van dergelijk "voucher" geen beperking in de tijd wordt gekoppeld.

6.3 Transparantie van opleidingen

Ofschoon het opleidingsaanbod (op niveau hoger onderwijs) in Vlaanderen door de overheid wordt geordend, zijn middelen om transparantie te creëren voor de internationale opleidings- en arbeidsmarkt uitermate noodzakelijk. Hiertoe kunnen volgende instrumenten in gebruik genomen worden of verder ontwikkeld worden :

- verdere ontwikkeling van het diplomasupplement als informatiebron (voor de arbeidsmarkt, voor de opleidingsmarkt en voor studenten), met informatie over organisatie hoger onderwijs in bepaald land, welbepaalde instelling, en welbepaalde opleiding; ..
- ontwikkeling van Vlaamse en internationale keuzegidsen (voor studenten);
- verdere ontwikkeling van ECTS : informatie-instrument met het oog op beoordeling van verworven studiepunten aan andere instellingen / opleidingen. De beoordeling gebeurt met het oog op de inpassing in de eigen leertrajecten van de instelling/ opleiding.

7 Gevolgen voor het instellingsbeleid

7.1 Onderwijsbeleid op instellingsniveau

In de voorgestelde organisatiestructuur kunnen instellingen voor hoger onderwijs hun instelling en het opleidingsaanbod sterk profileren zowel qua inhoud als qua aanpak (bvb. op de volgende punten : studentgerichtheid, leerstofgerichtheid, contactonderwijs, afstandsonderwijs, generatiestudenten, werkstudenten, herintreders....). Een zeer divers aanbod aan opleidingen kan bijgevolg gerealiseerd worden. Bovendien wordt instellingen de mogelijkheid geboden om intensieve samenwerkingsverbanden aan te gaan met instellingen in binnen- en buitenland, en om competenties verworven buiten de instelling of buiten het formele opleidingskader te honoreren in het kader van de eigen opleidingen.

Aangezien de overheid een grote mate van autonomie toekent aan de instellingen, zullen deze genoodzaakt zijn hun eigen kwaliteitszorgbeleid met het oog op de ontwikkeling en professionalisering van de eigen instelling verder uit te bouwen. Aangezien aan de overheid een duidelijke opdracht wordt toegewezen met betrekking tot accreditering, zal het kwaliteitszorgbeleid van de instelling vooral gericht zijn op ontwikkeling en professionalisering. Het huidige, mogelijks daartoe enigszins aan te passen visitatiestelsel, vormt daartoe een goede basis.

Instellingen zullen alleszins de nodige middelen moeten investeren om de verdere professionalisering en de mogelijkheden tot innovatie die de nieuwe organisatiestructuur faciliteert, deugdelijk voor te bereiden.

7.2 Herziening curricula

De instellingen voor hoger onderwijs zullen hun opleidingen (in casu de opleidingen van academisch niveau, de academische opleidingen, de voortgezette (academische) opleidingen en de academische lerarenopleiding inhoudelijk grondig moeten hervormen, wil men de Ba/Ma-structuur volwaardig implementeren (cf. 4.1).

7.3 Accreditering

a) Instellingen mogen zich verwachten aan door de overheid -bij voorkeur vanuit een internationaal samenwerkingsverband- geïnitieerde accrediteringsprocedures. Opleidingen die niet voldoen aan de vooropgestelde kwaliteitsstandaarden zullen ofwel een andere plaats in de opleidingenstructuur toegekend krijgen, ofwel niet langer in de opleidingenstructuur worden opgenomen (en bijgevolg geen financiering meer ontvangen).

b) In internationale context zullen tussen bepaalde “vergelijkbare” instellingen ook geëigende procedures van accreditering en geëigende kwaliteitsstandaarden ontwikkeld

worden. Accreditering staat hier dan met het oog op intensieve samenwerkingsverbanden (netwerking), mobiliteit en/of erkenning van (deel)certificaten.

8 Tijdspad voor implementatie van de voorgestelde organisatiestructuur

De volwaardige invoering van de voorgestelde organisatiestructuur in Vlaanderen moet op korte termijn geïnitieerd worden.

De raad vindt het wezenlijk dat Vlaanderen zich zo snel mogelijk inschakelt in de internationale ontwikkelingen. De overheid zal dus snel werk moeten maken van een aantal principiële en duidelijke beslissingen. Deze expliciete en transparante besluitvorming moet zowel de overheid als de instellingen in de mogelijkheid stellen de nodige voorbereidingen te treffen. Overheid en instellingen moeten daarbij permanent in overleg zijn. De raad hoger onderwijs kan daartoe een uitstekend platform bieden, aangezien hij de organisatie bij uitstek is waar de verschillende partners in hoger onderwijs elkaar ontmoeten, en met elkaar in overleg kunnen treden. Het overleg tussen instellingen en overheid zal zich moeten kenmerken door een grote mate van doelgerichtheid en sturing naar een adequate uitvoering van de beslissingen, zodat bij de uitvoering een aantal taken parallel kunnen worden aangevat.

De overheid moet kwaliteitsstandaarden ontwikkelen, moet de gewenste flexibiliteit in leertrajecten ontwikkelen, zal het financieringsstelsel en het stelsel voor studiefinanciering moeten herzien, het stelsel van kwaliteitszorg moet hertekend worden, ...

De instellingen voor hoger onderwijs zullen hun opleidingen grondig moeten hervormen, in de eerste plaats inhoudelijk, maar ook qua structuur en werkvormen.

Met de daadwerkelijke implementatie van de Ba/Ma-structuur zal ook reeds een eerste globale accreditering door de overheid gepaard moeten gaan opdat de bestaande opleidingen van bij aanvang correct gesitueerd kunnen worden in de nieuwe opleidingenstructuur.

Henri Martens, voorzitter

Veerle Hendrickx, secretaris